

Rīga, 13. 05. 2020.

Atzinums par konceptuālā ziņojuma projektu "Par valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldības politiku, valsts kapitālsabiedrību iedalījumu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības funkciju pakāpenisku centralizāciju" (VSS-361)

Baltijas Korporatīvās pārvaldības institūts ir iepazinies ar Pārresoru koordinācijas centra (turpmāk – PKC) izstrādāto konceptuālā ziņojuma projektu "Par valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldības politiku, valsts kapitālsabiedrību iedalījumu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības funkciju pakāpenisku centralizāciju" (turpmāk – ziņojuma projekts) un Ministru kabineta rīkojuma projekta (VSS-361) un izsaka šādus iebildumus un priekšlikumus.

Komentāri par ziņojuma projekta sadaļu "I. Valsts līdzdalības atbilstības Valsts pārvaldes iekārtas likumam pamatojums, izvērtēšanas procesa trūkumi un nepieciešamās izmaiņas"" un rīkojuma projektu

Iebildumi:

1. Ziņojuma projekta 3.lp. norādīts, ka "Šī izņēmuma dēļ uz tādām kapitālsabiedrībām neattiecas virkne citu prasību, kas nepieciešamas turpmākai pilnvērtīgai šo kapitālsabiedrību pārvaldības īstenošanai no valsts kā īpašnieka puses [..]". Savukārt ziņojuma projekta 4.lpp tabulā "Salīdzinājums starp kapitālsabiedrībām atkarībā no pienākuma veikt valsts līdzdalības pārvērtēšanu" norādītais liecina, ka kapitālsabiedrības, kurām nepārvērtē līdzdalību, tāpat izstrādā uz MK apstiprina vispārējo stratēģisko mērķi. **Aicinām ziņojuma projektā precizēt apgalvojumu, ka līdzdalības nepārvērtēšana negatīvi ietekmē korporatīvās pārvaldības principu piemērošanu.**
2. Vienlaikus aicinām **papildināt ziņojuma un rīkojuma projektu, paredzot grozījumu veikšanu tiesību aktos ar mērķi noteikt, ka kapitālsabiedrībām, kurām nepārvērtē līdzdalību, piemērojami identiski korporatīvās pārvaldības principi.**
3. Ziņojuma projektā noteikts priekšlikums pārskatīt Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 7.panta pirmo daļu un noteikt, ka līdzdalību pārvērtē arī kapitālsabiedrībām, kuru kapitāla daļas ar likumu atzītas par neatsavināmām. Uzskatām, ka kapitālsabiedrības, kas ar likumu noteiktas par neatsavināmām, jābūt atšķirīgam regulējumam, salīdzinot ar citu kapitālsabiedrību līdzdalības pārvērtēšanu. **Aicinām precizēt ziņojuma projektu, nosakot, ka neatsavināmām kapitālsabiedrībām ar zināmu regularitāti (riezi piecos gados vai biežāk) būtu jāizvērtē nepieciešamība piesaistīt finansējumu (kapitālu) attīstības plānu vai investīciju projektu īstenošanai, kā arī efektivitātes un konkurētspējas stiprināšanas projektu īstenošanai.** Pēc šāda izvērtējuma veikšanas Ministru kabinets varētu pieņemt lēmumu par efektīvāko veidu kā finansējumu (kapitālu) nodrošināt, tajā skaitā izskatot iespēju kotēt akcijas vai obligācijas biržā. Tas ļautu arī nodrošināt ieguldījumu iespējas pensiju otrā līmeņa kapitālam Latvijas uzņēmumos caur

jauniem akciju un obligāciju publiskiem piedāvājumiem. **Attiecīgi precizējams arī uzdevums, kas iekļaujams rīkojuma projektā.**

4. Ziņojuma projekta 6.lp. minēts, ka “PKC ir konstatējis vairākus gadījumus, kuros valsts kapitāla daļu turētāji nepilda vai nepilnīgi pilda pienākumus attiecībā par valsts līdzdalības izvērtēšanu. Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums nosaka pienākumu reizi piecos gados iesniegt Ministru kabinetā izvērtējumu par valsts līdzdalības saglabāšanu, taču nav noteikta kārtība vai tiesiskās sekas, kādas iestāsies, ja līdzdalība netiks izvērtēta.”. Vienlaikus piedāvāts risinājums, ka gadījumos, kad kapitāla daļu turētājs ilgstoši, piemēram, vairāk kā vienu gadu kavē līdzdalības pārvērtēšanas termiņu, PKC organizē līdzdalības pārvērtēšanas procesu un izvērtējuma iesniegšanu Ministru kabinetā. **Nepiekrītam piedāvātajam risinājumam, jo PKC iesaistīšanās uzdevumu veikšanā, ko nespēj vai nevēlas izdarīt kapitāla daļu turētājs, jārisina citā veidā.** Piemēram, izskatot jautājumu valdības sēdē, publiskojojot kapitāla daļu turētājus, kuri nepilda likumā noteiktos pienākumus, saucot amatpersonas pie atbildības likumā noteiktajā kārtībā par bezdarbību. Cits risinājums būtu līdzdalības pārvērtēšanai organizēt iepirkumu, kur profesionāls pakalpojuma sniedzējs novērtētu situāciju un sniegtu objektīvu vērtējumu lēmuma pieņemšanai par līdzdalību konkrētās kapitālsabiedrībās. **Attiecīgi precizējami ziņojuma un rīkojuma projekti.**
5. Ziņojuma projektā piedāvāta ideja, ka “Lēmuma projektā par valsts līdzdalības izvērtējumu, valsts kapitālsabiedrībai būtu jāietver arī savs izvērtējums par tās līdzdalību citās kapitālsabiedrībās un tās nepieciešamību vispārējo stratēģisko mērķu sasniegšanai vai atbilstību VPIL 88.panta nosacījumiem”. **Attiecīgais risinājums ir precizējams, ziņojuma projektā un rīkojuma projektā nosakot, ka lēmuma projektā par valsts līdzdalības izvērtējumu jāvērtē situācija koncernā (grupā), bet Ministru kabinetam kontekstā ar valsts līdzdalības izvērtējumu nav jālemj par līdzdalības saglabāšanu vai izbeigšanu citās kapitālsabiedrībās.** Ievērojot, ka kapitālsabiedrībās ir izveidotas padomes ar neatkarīgiem padomes locekļiem (kur tās nav izveidotas, padomes pienākumus pilda dalībnieku (akcionāru) sapulce), jautājums jārisina padomes līmenī, izstrādājot (aktualizējot) kapitālsabiedrības vidēja termiņa darbības stratēģiju. Stratēģijā jāietver izvērtējums un pamatojums kā līdzdalība citās kapitālsabiedrībās nodrošina noteikto mērķu un uzdevumu īstenošanu un kā šī līdzdalība atbilst VPIL 88.panta nosacījumiem.
6. **Attiecīgi ziņojuma projekts un rīkojuma projekts ir papildināms ar nepieciešamību grozīt Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 57.pantu** par vidēja termiņa darbības stratēģijas izstrādes principiem, tajā skaitā nosakot, ka kapitālsabiedrību stratēģijas jāveido kapitālsabiedrības koncerna (grupas) līmenī, ja uzņēmumam ir līdzdalība citās kapitālsabiedrībās.
7. Ziņojuma projekta 10.lp minēts, ka pastāv noteiktas atšķirības, piemērojot korporatīvās pārvaldības principus kapitālsabiedrībām, kuru valsts daļas ir nodotas privatizācijai ar tām, kuru kapitāla daļas nav nodotas privatizācijai. **Aicinām papildināt ziņojuma projektu, pamatojot atšķirības korporatīvās pārvaldības principu piemērošanā.** Kopumā atbalstām ideju, ka arī gadījumā, ja pieņemts lēmums par valsts kapitāla daļu nodošanu privatizācijai, kapitālsabiedrībai līdz īpašumtiesību maiņai jāīsteno likumā noteiktos korporatīvās pārvaldības principus. **Aicinām attiecīgi precizēt ziņojuma un rīkojuma projektus, virzot nepieciešamās izmaiņas normatīvajos aktos.**

Priekšlikumi:

1. Ziņojuma projekta 3.lp. norādīts, ka “Līdz šim termiņam valsts līdzdalības pārvērtēšanai Ministru kabinetam tika iesniegti lēmumu projekti gandrīz par visām kapitālsabiedrībām, valsts līdzdalības pamatu, izvērtējot atbilstoši VPIL 88.panta pirmās daļas jaunajai redakcijai”. **Lūdzam papildināt ziņojuma projektu, norādot, par kurām kapitālsabiedrībām lēmumu projekti nav iesniegti.**
2. **Aicinām precizēt ziņojuma projektā** (6.lp. tabulā “Riski, ja netiek veikts valsts līdzdalības izvērtējums”) ietverto risku “Ierobežotas iespējas izstrādāt valsts līdzdalības mērķiem atbilstošu vidēja termiņa darbības stratēģiju [..]”, uzsverot, ka **bez skaidriem mērķiem pastāv iespēja kapitālsabiedrībai attīstīt komercdarbību, kas tieši nav saistīta ar pamatdarbību (papildpakalpojumu attīstība).**

Komentāri par ziņojuma projekta sadaļu "II. Valsts kapitālsabiedrību iedalījums, ņemot vērā to stratēģisko nozīmi, darbību konkurences apstākļos un valsts deleģēto uzdevumu īpatsvaru" un rīkojuma projektu

Iebildumi:

1. Konceptuāli atbalstām piedāvāto valsts kapitālsabiedrību iedalījumu (A un B grupas uzņēmumi). **Vienlaikus aicinām papildināt ziņojuma projektu un papildināt rīkojuma projektu ar konkrētiem priekšlikumiem grozījumiem tiesību aktos, kas paredz atšķirīgu regulējumu dividenžu politikā, informācijas publiskošanas prasībās A un B grupas uzņēmumiem, kā arī attiecībā uz kapitāla daļu turētāja noteikšanas kārtību.**
2. **Aicinām precizēt ziņojuma projektu, konkrēti norādot izmaiņu virzienus normatīvajos aktos par informācijas publiskošanu A un B grupas uzņēmumiem, mazām un lielām kapitālsabiedrībām.** No ziņojuma projekta nav skaidrs par konkrētām piedāvātām izmaiņām (minēts, ka atsevišķām kapitālsabiedrībām būs jāsniedz mazāk informācija, citām – jāziņo biežāk).
3. Atbalstām ideju par akcionāru gaidu vēstules (owners expectation letter) ieviešanu. **Aicinām papildināt ziņojuma un rīkojuma projektus, nosakot uzdevumu sagatavot grozījumus tiesību aktos akcionāra gaidu vēstules ieviešanai praksē (jauna pienākuma noteikšana kapitāla daļu turētājiem).**

Komentāri par ziņojuma projekta sadaļu "III. Par valsts kapitālsabiedrību pārvaldības funkciju pakāpenisku centralizāciju" un rīkojuma projektu

Iebildumi:

1. Atbalstām PKC piedāvāto risinājumu (3.variants), ka centralizētais pārvaldnieks būtu jauna valsts kapitālsabiedrība, kuras kapitāla daļu turētājs ir PKC. Vienlaikus, lai nodrošinātu profesionālu un neatkarīgu centralizētā pārvaldnieka lēmumu pieņemšanu, kas sekmētu uzņēmumu vērtības pieaugumu, **centralizētā pārvaldnieka uzdevumi, tiesības un neatkarība lēmumu pieņemšanā regulējama Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā. Aicinām attiecīgi precizēt ziņojuma un rīkojuma projektus.**
2. Ziņojuma projektā noteikts, ka primāri centralizētā pārvaldnieka turējumā nododamas A grupas kapitālsabiedrības, bet citas kapitālsabiedrības "tālākā nākotnē". **Uzskatām, ka jāparedz iespēja pakāpeniski nodot arī citas kapitālsabiedrības, kas nav ietvertas A grupā,** ja par to vienojas kapitāla daļu turētājs un centralizētais pārvaldnieks un attiecīgu lēmumu pieņem Ministru kabinets. **Aicinām attiecīgi precizēt ziņojuma un rīkojuma projektus.**
3. **Aicinām papildināt ziņojuma projektu, paredzot, ka centralizētajam pārvaldniekam nodod turējumā arī kapitālsabiedrības, kas darbojas tirgū konkurences apstākļos, bet daļēji pieder valstij (AirBaltic, TET, Latvijas Mobilais Telefons).** Ja nepieciešami grozījumi tiesību aktos, lai šo uzņēmumu kapitāla daļu pārvaldību nodotu centralizētajam pārvaldniekam, nepieciešams precizēt ziņojuma un rīkojuma projektus, lai šādu rīcību veiktu.
4. **Aicinām papildināt ziņojuma projektu, paredzot, ka, pieņemot lēmumu par kapitāla daļu nodošanu turējumā centralizētajam pārvaldniekam, jāvērtē vairāki aspekti, tajā skaitā:**
  - a. potenciālā interešu konflikta iestāšanās, ja kapitālsabiedrību kapitāla daļu turētāja pārstāvis – centralizētais pārvaldnieks vienlaikus vērtētu konkurējošu kapitālsabiedrību stratēģijas;
  - b. vai kapitālsabiedrība saskaņā ar ES tiesību normām drīkst atrasties zem viena kapitāla daļu turētāja.
5. **Aicinām papildināt ziņojuma projektu, aprakstot 2. un 3. variantā piedāvātā centralizētā pārvaldnieka finansēšanas modeli, piemēram, turējumā esošo kapitālsabiedrību maksājumi no noteikta aktīvu apjoma vai peļņas.**
6. Vienlaikus **acinām papildināt ziņojuma projektu, nosakot pamatprincipus centralizētā pārvaldnieka finansējuma izlietojuma caurskatāmībai.**
7. Lai nodrošinātu efektīvu un politiski neietekmējamu centralizētā pārvaldnieka lēmumu pieņemšanu, **acinām precizēt ziņojuma projektu, paredzot, ka centralizēto pārvaldnieku vadīs valde 3 locekļu sastāvā.** Vienlaikus ziņojuma projekts papildināms, paredzot savstarpēji papildinošas kompetences centralizētā pārvaldnieka valdes locekļiem (piemēram, finanses un riski, stratēģijas izstrāde,

īstenošana un pārmaiņu vadība, korporatīvā pārvaldība). Papildus, centralizētā pārvaldnieka valde konkursa kārtībā varētu piesaistīt darbiniekus - ekspertus (analītiķi, juristi u.c.).

8. **Aicinām papildināt ziņojuma projektu**, identificējot risku, ka kapitālsabiedrībai, mainot kapitāla daļu turētāja pārstāvi, zustu tieša saikne ar nozaru ministriju. **Aicinām papildināt ziņojuma projektu, nosakot, ka specifiskos valsts noteiktos nefinanšu mērķus, ja tādi būs, izvirzīs nozares ministrija, saskaņā ar Ministru kabinetā pieņemtu lēmumu.** Tas novērstu situācijas, kad nozares ministrija izvirza nefinanšu mērķus, kas nav iekļauti nozares politikas plānošanas dokumentos vai tiesību aktos. Tāpat **aicinām papildināt ziņojuma projektu**, nosakot pienākumu izvirzīt izmērāmus nefinanšu mērķus, kam paredzēts arī finansējums (tā avots) nefinanšu mērķu īstenošanai.

Ar cieņu,
Andris Grafts,
Baltijas Korporatīvās pārvaldības institūta viceprezidents, vadītājs Latvijā

Baltijas Korporatīvās pārvaldības institūts
Adrese Latvijā: Vaļņu iela 1, Rīga, LV-1050
Tālr.: +371 67212431
Mob. tel. +371 29784407
E-pasts: andris@bicg.eu
www.bicg.eu.

BALTIC INSTITUTE OF CORPORATE GOVERNANCE
Association, registration number: 302441498,
Legal address: Jogailos St. 4, Vilnius, Lithuania